

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (nagytanács)

2011. március 15.*

A C-29/10. sz. ügyben,

a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló egyezménynek az Európai Közösségek Bírósága által történő értelmezéséről szóló, 1988. december 19-i első jegyzőkönyvön alapuló előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a cour d'appel de Luxembourg (Luxembourg) a Bírósághoz 2010. január 18-án érkezett, 2010. január 13-i határozatával terjesztett elő az előtte

Heiko Koelzsch

és

az **État du Grand-Duché de Luxembourg**

között folyamatban lévő eljárásban,

* Az eljárás nyelve: francia.

A BÍRÓSÁG (nagytanács),

tagjai: V. Skouris elnök, A. Tizzano, J.N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts és J.-C. Bonichot tanácselnökök, A. Borg Barthet, M. Ilešič, J. Malenovský, U. Lohmus, P. Lindh és C. Toader (előadó) bírák,

főtanácsnok: V. Trstenjak,
hivatalvezető: R. Šereš tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2010. október 26-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- H. Koelzsch képviseletében P. Goergen avocat,
- az État du Grand-Duché de Luxembourg képviseletében G. Neu és A. Corre avocats,
- a görög kormány képviseletében T. Papadopoulou és K. Georgiadis, meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Bizottság képviseletében A.-M. Rouchaud-Joët és M. Wilderspin, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2010. december 16-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló, 1980. június 19-én Rómában aláírásra megnyitott egyezmény (HL 1980. L 266., 1. o.; magyar nyelven: HL 2005. C 169., 10. o.; a továbbiakban: Római Egyezmény) 6. cikke (2) bekezdése a) pontjának értelmezésére irányul, amely cikk az egyéni munkaszerződésekre vonatkozik.
- 2 E kérelmet a H. Koelzsch által az État du Grand-Duché de Luxembourg felelősségének megállapítása iránt indított kereset folytán a Római Egyezmény említett rendelkezésének ezen állam igazságügyi hatóságai általi állítólagos megsértésének vizsgálatára irányuló eljárásban terjesztették elő. E hatóságoknak az alapügy felperese által a luxemburgi székhelyű Ove Ostergaard Luxembourg SA, korábban Gasa Spedition Luxembourg (a továbbiakban: Gasa) nemzetközi fuvarozási vállalkozással szemben indított kártérítési keresetről kellett határozniuk, amely vállalkozással az alapügy felperese munkaszerződést kötött.

Jogi háttér

A szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogra, valamint polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságra vonatkozó szabályok

A Római Egyezmény

- 3 A Római Egyezmény 3. cikkének (1) bekezdése kimondja:

„(1) A szerződésre a felek által választott jog az irányadó. A jogválasztásnak kifejezettnek kell lennie, vagy annak a szerződés rendelkezéseiből, illetve az eset körülményeiből kellő bizonyossággal megállapíthatónak kell lennie. Választásukkal a felek a szerződés egészére vagy annak csak egy részére alkalmazandó jogot határozhatják meg.”

- 4 A Római Egyezmény „Egyéni munkaszerződések” című 6. cikke előírja:

„(1) A 3. cikk rendelkezései ellenére, munkaszerződés esetében a felek jogválasztása nem eredményezheti azt, hogy a munkavállalót megfosztják az azon jog kötelező rendelkezései által biztosított védelemtől, amely jogválasztás hiányában a (2) bekezdés alapján alkalmazandó lenne.

(2) A 4. cikk rendelkezései ellenére, a 3. cikk szerinti jogválasztás hiányában a munkaszerződésre az alábbiak az irányadóak:

- a) azon ország joga, ahol a munkavállaló a szerződés teljesítéseként rendszerint a munkáját végzi, még ha ideiglenesen egy másik országban is foglalkoztatják, vagy
- b) ha a munkavállaló munkáját rendszerint nem ugyanazon országban végzi, úgy az azon telephely szerinti ország joga, ahol a munkavállalót alkalmazták;

kivéve, amennyiben a körülmények összessége arra utal, hogy a szerződés egy másik országgal szorosabb kapcsolatban áll, amely esetben a szerződésre e másik ország joga az irányadó.”

- 5 A szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló, 1980. június 19-én Rómában aláírásra megnyitott egyezménynek az Európai Közösségek Bírósága által történő értelmezéséről szóló, 1988. december 19-i első jegyzőkönyve (HL 1998. C 27., 47. o.; magyar nyelven: HL 2005. C 169., 10. o.; a továbbiakban: a Római Egyezmény értelmezéséről szóló első jegyzőkönyv) a 2. cikkében ekképp rendelkezik:

„Az alábbiakban felsorolt bármely bíróság kérheti a Bíróságtól, hogy előzetes döntést hozzon az előtte folyamatban lévő ügyben felmerülő és az 1. cikkben említett okmányokban foglalt rendelkezések értelmezését érintő kérdés tekintetében, ha úgy véli, hogy a kérdéssel kapcsolatos döntés szükséges ahhoz, hogy ítéletet tudjon hozni:

[...]

b) a Szerződő Államok bíróságai, amennyiben fellebbviteli bíróságként járnak el.”

Az 593/2008/EK rendelet

- 6 A Római Egyezményt a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló, 2008. június 17-i 593/2008/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (Róma I. rendelet) (HL L 177., 6. o.; helyesbítés: HL L 309., 2009.11.24., 87. o.) váltotta fel. Ezt a rendeletet a 2009. december 17-től kötött szerződésekre kell alkalmazni.
- 7 Az 593/2008 rendelet „Egyéni munkaszerződések” című 8. cikke kimondja:

„(1) Az egyéni munkaszerződésre a felek által a 3. cikknek megfelelően választott jog az irányadó. Ez a jogválasztás azonban nem eredményezheti azt, hogy a munkavállalót megfosztják a jogválasztás hiányában az e cikk (2), (3) és a (4) bekezdése értelmében alkalmazandó jog olyan rendelkezései által biztosított védelemtől, amelyektől megállapodás útján nem lehet eltérni.

(2) Ha az egyéni munkaszerződésre alkalmazandó jogot a felek nem választották meg, a szerződésre azon ország joga az irányadó, ahol vagy – ennek hiányában – ahonnan a munkavállaló a szerződés teljesítéseként rendszerint a munkáját végzi. A rendszerinti munkavégzés helye szerinti országon nem változtat, ha a munkavállalót ideiglenesen egy másik országban foglalkoztatják.

(3) Ha az alkalmazandó jogot a (2) bekezdés alapján nem lehet meghatározni, a szerződésre azon telephely szerinti ország joga az irányadó, ahol a munkavállalót alkalmazták.

(4) Ha a körülmények összessége arra utal, hogy a munkaszerződés egy, a (2) vagy (3) bekezdés szerinti országtól eltérő országgal szorosabb kapcsolatban áll, e másik ország joga alkalmazandó.”

A Brüsszeli Egyezmény

- 8 Az Osztrák Köztársaság, a Finn Köztársaság és a Svéd Királyság csatlakozásáról szóló, 1996. november 29-i egyezményvel (HL 1997. C 15, 1. o.) módosított, a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i Brüsszeli Egyezmény (HL L 299., 1972.12.31., 32. o.; a továbbiakban: Brüsszeli Egyezmény) az 5. cikkében ekképp rendelkezik:

„A valamely szerződő államban lakóhellyel rendelkező személy más szerződő államban is perelhető:

1. ha az eljárás tárgya szerződés vagy szerződéses igény, akkor a kötelezettség teljesítésének helye szerinti bíróság előtt; egyéni munkaszerződés esetén azon hely bírósága előtt, ahol a munkavállaló rendszerint a munkáját végzi; amennyiben a munkavállaló munkáját rendszerint nem ugyanazon országban végzi, a munkáltató annak a helynek a bírósága előtt is perelhető, ahol az a telephely, amely a munkavállalót alkalmazta, található vagy található volt” [nem hivatalos fordítás].

[...]”

A 44/2001/EK rendelet

- 9 A Brüsszeli Egyezményt a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet (HL 2001. L 12., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 4. kötet, 42. o; helyesbítés: HL L 242., 2006.9.5., 6. o.) váltotta fel.
- 10 A 44/2001 rendelet 19. cikke ekképp rendelkezik:

„Valamely tagállamban lakóhellyel vagy székhellyel rendelkező munkaadó perelhető:

1. annak a tagállamnak a bíróságai előtt, ahol lakóhellyel vagy székhellyel rendelkezik; vagy
2. más tagállamban:
 - a) a munkavállaló szokásos vagy legutóbbi szokásos munkavégzési helyének bíróságai előtt; vagy
 - b) amennyiben a munkavállaló egyik országban sem végez vagy végzett rendszeresen munkát [helyesen: amennyiben a munkavállaló rendszeresen nem ugyanazon országban végzi vagy végezte a munkáját], annak a helynek a bíróságai előtt, ahol a telephely, amely a munkavállalót foglalkoztatta, található vagy található volt.”

A nemzeti jogszabályok

- 11 A munkavállalói képviselvek reformjáról szóló, 1979. május 18-i luxemburgi törvény (loi du 18 mai 1979 portant réforme des délégations du personnel, *Mémorial A*, 1979., 45. sz., 948. o.) 34. §-ának (1) bekezdése előírja:

„M megbízásuk ideje alatt a különböző munkavállalói képviselvek rendes és póttagjai nem bocsáthatók el; a munkáltató által a munkavállalói képviselvek tagjával közölt felmondást semmis.”

- 12 Az elbocsátással szembeni védelemről szóló német törvény (Kündigungsschutzgesetz) 15. §-a (1) bekezdésében a következőképpen rendelkezik:

„Az üzemi tanács tagjának elbocsátása [...] jogellenes, kivéve, ha olyan körülmények állnak fenn, amelyek felhatalmazzák a munkáltatót, hogy alapos indokkal felmondási idő nélkül mondjon fel, és ha a társaságok szervezetéről szóló törvény [Betriebsverfassungsgesetz] 103. §-ában megkövetelt hozzájárulás fennáll, vagy azt bírósági ítélet pótolta. Megbízásának lejártát követően az üzemi tanács tagjának, az üzemi megbízottnak [...] az elbocsátása jogellenes, kivéve ha olyan körülmények állnak fenn, amelyek felhatalmazzák a munkáltatót, hogy alapos indokkal felmondási idő nélkül mondjon fel; ezek a rendelkezések nem alkalmazhatók, ha a tagság megszűnése bírósági határozaton alapul.

A megbízás lejártát követően egy évig tilos az elbocsátás.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

- 13 Az 1998. október 16-án Luxembourgban kötött munkaszerződéssel H. Koelzsch tehergépjármű-vezetőt, aki osanbrücki (Németország) lakos, nemzetközi fuvarozást végző gépjárművezetőként alkalmazta a Gasa. E szerződés tartalmaz egy, a munkaszerződésről szóló 1989. május 24-i luxemburgi törvényre (loi du 24 mai 1989 sur le contrat de travail, *Mémorial A*, 1989., 35. sz., 612. o.) utaló kikötést, valamint ezen állam bíróságainak kizárólagos joghatóságára vonatkozó kikötést.
- 14 A Gasa társaság a dán jog szerinti Gasa Odense Blomster amba társaság leányvállalata. Tevékenységi köre virágok és más növények fuvarozása Odenséből (Dánia) főként Németországban található célpontokra, de más európai országokba is, Németországban – nevezetesen Kasselben, Neukirchen-Vluynban és Osnabrückben – állomásozó teherautókkal. Ez utóbbi tagállamban a Gasának nincsen sem székhelye, sem pedig irodája. A teherautók Luxemburgban vannak nyilvántartásba véve, a gépjárművezetők pedig a luxemburgi társadalombiztosításban biztosítottak.
- 15 A Gasa átszervezésének és a Németországból induló közlekedési eszközök tevékenysége csökkentésének a bejelentését követően e társaság munkavállalói 2001. január 13-án e tagállamban munkavállalói képviselőket („Betriebsrat”) alapítottak, amely póttagjának 2001. március 5-én megválasztották H. Koelzscht.
- 16 H. Koelzsch munkaszerződését a Gasa igazgatója 2001. március 13-án kelt levelével 2001. május 15-i hatállyal felmondta.

Az elbocsátás érvénytelenségének megállapítására irányuló kereset, valamint a Gasával szemben indított kártérítési kereset

- 17 A felperes legelőször is Németországban, az Arbeitsgericht Osnabrück (osnabrücki munkaügyi bíróság) előtt támadta meg a felmondásról szóló határozatot, amely a 2001. július 4-i ítéletében *rationae loci* megállapította illetékességének hiányát. H. Koelzsch fellebbezést nyújtott be ezen ítélet ellen a Landesarbeitsgericht Osnabrück (az osnabrücki másodfokú munkaügyi bíróság) előtt, azonban a fellebbezést elutasították.
- 18 Ezt követően a 2002. július 24-i keresetével H. Koelzsch a tribunal du travail de Luxembourg (luxemburgi munkaügyi bíróság) előtt perelte be a Gasa jogutódját, az Ove Ostergaard Luxembourg SA-t, a jogellenes elbocsátás, illetve a felmondási idő be nem tartása miatt kártérítést, valamint munkabérhátralék megfizetését követelve tőle. Azt állította, hogy a luxemburgi jog *lex contractusként* történő választása ellenére a Római Egyezmény 6. cikkének (1) bekezdése alapján a német jognak a munkavállalói képviselőt („Betriebsrat”) tagjait védő kötelező rendelkezései alkalmazandók a jogvitára, mivel a felek jogválasztása hiányában a német jog a szerződésre alkalmazandó jog. Ezért az elbocsátása jogellenes, mivel az elbocsátással szembeni védelemről szóló német törvény 15. §-a megtiltja az említett „Betriebsrat” tagjainak az elbocsátását, és a Bundesarbeitsgericht (szövetségi munkaügyi bíróság) ítélezési gyakorlata értelmében ez a tilalom a pötagokra is kiterjed.
- 19 2004. március 4-i ítéletében a tribunal du travail de Luxembourg megállapította, hogy a jogvitára kizárólag a luxemburgi jog az irányadó, és következésképpen a munkavállalói képviselők reformjáról szóló, 1979. május 18-i törvényt alkalmazta.
- 20 Ezt az ítéletet lényegében megerősítette a cour d’appel de Luxembourg (luxemburgi fellebbviteli bíróság) 2005. május 26-i ítélete, amely egyébiránt újnak, és ezért elfogadhatatlannak ítélte meg H. Koelzsch azon kérelmét, hogy valamennyi követelésére az említett német törvényt alkalmazzák. 2006. június 15-i ítéletével a Cour de cassation

de Luxembourg (luxemburgi semmítőszék) is elutasította az e határozattal szemben benyújtott felülvizsgálati kérelmet.

Az állammal szemben a Római Egyezménynek az igazságügyi hatóságok általi megsértése miatt fennálló felelősség megállapítása iránti kereset

- 21 Miután a luxemburgi bíróságok előtti ezen első eljárás jogerősen lezárult, H. Koelzsch az állam és az önkormányzatok polgári jogi felelősségéről szóló, 1998. szeptember 1-jei törvény (loi du 1er septembre 1988 relative à la responsabilité civile de l'État et des collectivités publiques, *Mémorial A*, 1988., 51. sz., 1000. o.) 1. §-ának (1) bekezdése alapján 2007. március 1-jén kártérítési keresetet nyújtott be az État du Grand-Duché de Luxembourg ellen, annak igazságszolgáltatási szerveinek hibás működésére hivatkozva.
- 22 H. Koelzsch többek között azt állította, hogy az említett bírósági határozatok sértik a Római Egyezmény 6. cikkének (1) és (2) bekezdését, mivel a munkaszerződésére alkalmazhatatlannak nyilvánították az elbocsátással szembeni védelemről szóló német törvény kötelező rendelkezéseit, és mivel elutasították az arra vonatkozó kérelmét, hogy terjesszenek előzetes döntéshozatal iránti kérelmet a Bíróság elé abból a célból, hogy az ügy körülményeire tekintettel pontosítsa a rendszerinti munkavégzés helyének kritériumát.
- 23 2007. november 7-i ítéletével a tribunal d'arrondissement de Luxembourg (luxemburgi kerületi bíróság) elfogadhatónak, azonban megalapozatlannak nyilvánította a keresetet. Az alkalmazandó jog meghatározását illetően e bíróság nevezetesen megállapította, hogy a H. Koelzsch és a munkáltatója közötti jogvitát elbíráló bíróságok helyállóan állapították meg, hogy a munkaszerződés felei alkalmazandó jogként a luxemburgi jogot határozták meg, ily módon a Római Egyezmény 6. cikkének (2) bekezdését nem kellett figyelembe venni. Megállapította továbbá, hogy a munkavállalói

képviselő intézményeit a munkáltató székhelye szerinti ország kötelező rendelkezései szabályozzák.

- 24 2008. június 17-én H. Koelzsch ez ellen az ítélet ellen fellebbezést nyújtott be a kérdést előterjesztő bírósághoz.
- 25 A cour d'appel de Luxembourg úgy ítéli meg, hogy a fellebbezőnek a Római Egyezmény 6. cikke (1) bekezdésének a luxemburgi bíróságok általi értelmezését érintő kifogása nem tűnik teljesen megalapozatlannak, mivel a felek jogválasztása hiányában e bíróságok nem e rendelkezés alapján határozták meg az alkalmazandó jogot.
- 26 A cour d'appel de Luxembourg megállapítja, hogy ha a felek jogválasztása hiányában a luxemburgi jogot kell a szerződésre alkalmazandó jognak tekinteni, nem szükséges e jogot és a német jog felperes által hivatkozott rendelkezéseit összevetni annak megállapítása érdekében, hogy a Római Egyezmény 6. cikkének (1) bekezdése értelmében melyik a munkavállalóra nézve kedvezőbb. Ezzel szemben, ha a felek jogválasztása hiányában ez utóbbi jogot kell az alkalmazandó jognak tekinteni, a luxemburgi jogban az elbocsátás területére vonatkozóan megállapított szabályok kötelező jellegének nem kell kizárnia a munkavállalói képviselő tagjainak az elbocsátással szemben különleges védelmet biztosító német törvény alkalmazását.
- 27 Erre tekintettel a kérdést előterjesztő bíróság szerint a Római Egyezmény 6. cikkének (2) bekezdésében szereplő kapcsolóelvek, nevezetesen a rendszerinti munkavégzés helye szerinti ország kapcsolóelve, a tribunal d'arrondissement de Luxembourg által az ítéletében elfogadott megoldással szemben nem teszi lehetővé a német jog mint *lex contractus* azonnali elvetését.

- 28 A kérdést előterjesztő bíróság úgy ítéli meg, hogy az összhang érdekében a Római Egyezmény 6. cikke (2) bekezdésének a) pontjában szereplő, „azon ország joga, ahol a munkavállaló [...] rendszerint a munkáját végzi” fogalmat a Brüsszeli Egyezmény 5. cikkének 1. pontjában szereplő fogalom fényében, valamint a 44/2001 rendelet 19. cikkében és az 593/2008 rendelet 8. cikkében használt megszövegezésre figyelemmel kell értelmezni, amelyek nem csupán a munkavégzés helye szerinti országra, hanem azon országra is utalnak, ahonnan a munkavállaló a tevékenységeit végzi.
- 29 E megfontolások fényében a cour d’appel de Luxembourg úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjeszti a Bíróság elé:

„A [...] Római Egyezmény 6. cikke (2) bekezdésének a) pontjában található kollíziós szabályt, mely szerint a munkaszerződésre azon ország joga irányadó, ahol a munkavállaló a szerződés teljesítéseként rendszerint a munkáját végzi, úgy kell-e értelmezni, hogy abban az esetben, ha a munkavállaló a munkáját több országban végzi, de rendszeresen visszatér ezek egyikébe, az utóbbi országot kell úgy kell tekinteni, hogy a munkavállaló rendszerint ott végzi munkáját?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről

- 30 Miután a kérdést fellebbviteli bíróság terjesztette elő, a 2004. augusztus 1-jén hatályba lépett, a Római Egyezmény értelmezéséről szóló első jegyzőkönyv alapján a Bíróság hatáskörrel rendelkezik arra, hogy határozatot hozzon az előzetes döntéshozatal iránti kérelemről.

- 31 Az előterjesztett kérdés megválaszolásához a Római Egyezmény 6. cikke (2) bekezdésének a) pontjában szereplő szabályt kell értelmezni, mégpedig azon ország kapcsolóelvét, ahol a munkavállaló „rendszerint a munkáját végzi”.
- 32 Ezzel kapcsolatban – amint az Európai Bizottság helytállóan kiemelte – meg kell jegyezni, hogy ezt a kapcsolóelvet önállóan és úgy kell értelmezni, hogy ezen utaló szabály tartalma és hatálya nem határozható meg az eljáró bíróság joga alapján, hanem egységes és önálló szempontok alapján kell meghatározni a Római Egyezmény teljes hatékonyságának biztosítása céljából, az abban foglalt célkitűzésekre tekintettel (lásd analógia útján a C-125/92. sz. Mulox IBC ügyben 1993. július 13-án hozott ítélet [EBHT 1993., I-4075. o.] 10. és 16. pontját).
- 33 Ezen értelmezés továbbá nem vonatkoztatható el a Brüsszeli Egyezmény 5. cikkének 1. pontjában szereplő kapcsolóelvek értelmezésétől, amelyek ugyanezekben a területeken határozzák meg a joghatósági szabályokat, és hasonló kifejezéseket használnak. A Római Egyezmény preambulumból ugyanis kiderül, hogy annak megkötésére azért került sor, hogy a nemzetközi magánjog területén a Brüsszeli Egyezmény elfogadásával megkezdődött jogegységesítés folytatódjék (lásd a C-133/08. sz. ICF-ügyben 2009. október 6-án hozott ítélet [EBHT 2009., I-9687. o.] 22. pontját).
- 34 A Római Egyezmény 6. cikkének tartalmát illetően emlékeztetni kell arra, hogy az egyedi munkaszerződésekre vonatkozó különös kollíziós szabályokat állapít meg. E szabályok eltérnek az ezen egyezmény 3. és 4. cikkében szereplő, a jogválasztás szabadságára, valamint a jogválasztás hiányában annak meghatározására alkalmazandó szempontokra vonatkozó általános szabályoktól.

- 35 Az említett egyezmény 6. cikkének (1) bekezdése korlátozza a felek jogválasztásának szabadságát. Előírja, hogy a szerződő felek megállapodásukkal nem zárhatják ki az azon állam jogának a kötelező rendelkezéseit, amely jogválasztás hiányában alkalmazandó lenne.
- 36 Ugyanezen egyezmény 6. cikkének (2) bekezdése különös kapcsolóelveteket ír elő, amely vagy az az ország, ahol a munkavállaló „rendszerint a munkáját végzi” (a) pont), vagy e hely hiányában „azon telephely szerinti ország [...], ahol a munkavállalót alkalmazták” (b) pont). E bekezdés továbbá előírja, hogy ez a két kapcsolóelv nem alkalmazható, amennyiben a körülmények összessége arra utal, hogy a szerződés egy másik országgal szorosabb kapcsolatban áll, amely esetben a szerződésre e másik ország joga az irányadó.
- 37 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatában a cour d'appel de Luxembourg lényegében arra vár választ, hogy az első két elv közül melyik alkalmazandó az alapügyben szereplő munkaszerződésre.
- 38 Az État du Grand-Duché de Luxembourg szerint a Római Egyezmény 6. cikkének szövegéből kitűnik, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésben szereplő, a fuvarozási ágazatban történő munkavégzésre vonatkozó eset az, amelyre a 6. cikk (2) bekezdésének b) pontjában szereplő kapcsolóelv utal. Az említett 6. cikk (2) bekezdésének a) pontjában szereplő kapcsolóelv ilyen szerződésre történő alkalmazásának elfogadása megfosztaná értelmétől az említett (2) bekezdésének b) pontjában foglalt rendelkezést, amely éppen arra az esetre vonatkozik, amikor a munkavállaló rendszerint nem ugyanazon országban végzi munkáját.
- 39 Ezzel szemben az alapügy felperese, a görög kormány és a Bizottság szerint a Bíróságnak a Brüsszeli Egyezmény 5. cikkének 1. pontjára vonatkozó ítélkezési gyakorlatából

kitűnik, hogy azon helyre utaló kapcsolóelv rendszertani értelmezése, ahol a munkavállaló „rendszerint a munkáját végzi”, lehetővé teszi e szabály alkalmazását azokban az esetekben is, amikor a munkavégzésre több tagállamban kerül sor. Nevezetesen arra hivatkoznak, hogy e hely pontos meghatározása céljából a Bíróság arra a helyre utalt, ahonnan a munkavállaló a munkáltatója felé fennálló kötelezettségeit alapvetően teljesíti (a fent hivatkozott Mulox IBC ügyben hozott ítélet 21–23. pontja), vagy arra a helyre, ahol a szakmai tevékenységeinek tényleges központját kialakította (a C-383/95. sz. Rutten-ügyben 1997. január 9-én hozott ítélet [EBHT 1997., I-57. o.] 23. pontja), vagy pedig iroda hiányában arra a helyre, ahonnan a munkavállaló munkájának nagyobb részét végzi (a C-37/00. sz. Weber-ügyben 2002. február 27-én hozott ítélet [EBHT 2002., I-2013. o.] 42. pontja).

40 Ezzel kapcsolatban a szerződéses kötelezések alkalmazandó jogról szóló egyezményre vonatkozó, Giuliano és Lagarde által írt jelentésből (HL 1980. C 282., 1. o.) kitűnik, hogy az egyezmény 6. cikkének célja, hogy „megfelelőbb szabályozást alkosson olyan területeken, ahol a szerződő felek egyikének érdeke nem ugyanolyan szinten helyezkedik el, mint a másiké, és [ezáltal] megfelelőbb védelmet biztosítson annak a félnek, akit a szerződéses jogviszonyban gazdasági-társadalmi szempontból a gyengébb félnek kell tekinteni”.

41 A Bíróságot ezen elvek is ösztönözték az e szerződésekre vonatkozó, a Brüsszeli Egyezményben megállapított joghatósági szabályok értelmezése során. Ugyanis kimondta, hogy abban az esetben, ha – ahogyan az alapügyben is – a munkavállaló szakmai tevékenységét egynél több szerződő államban végzi, kellően figyelembe kell venni azt a törekvést, hogy a munkavállalónak mint a gyengébb szerződő félnek megfelelő védelmet biztosítsanak (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Rutten-ügyben hozott ítélet 22. pontját, valamint a C-437/00. sz. Pugliese-ügyben 2003. április 10-én hozott ítélet [EBHT 2003., I-3573. o.] 18. pontját).

42 Ebből következik, hogy amennyiben a Római Egyezmény 6. cikkének célja az, hogy megfelelő védelmet biztosítson a munkavállalónak, e rendelkezést úgy kell tekinteni,

mint amely inkább azon állam jogának az alkalmazhatóságát biztosítja, ahol a munkavállaló a szakmai tevékenységét végzi, mint a munkáltató székhelye szerinti állam jogát. A munkavállaló ugyanis az első államban látja el gazdasági és társadalmi funkcióját, és ezáltal – amint a főtanácsnok indítványának 50. pontjában hangsúlyozta – a szakmai és politikai környezet itt befolyásolja a munkavégzést. Ezért a lehető legnagyobb mértékben biztosítani kell a munka védelmére vonatkozóan ezen országok jogában előírt szabályok tiszteletben tartását.

- 43 Így a Római Egyezmény 6. cikkében kitűzött célra tekintettel meg kell állapítani, hogy e cikk (2) bekezdésének a) pontjában szereplő azon ország kapcsolóelvét, ahol a munkavállaló „rendszerint a munkáját végzi”, szélesen kell értelmezni, míg az ugyan-ezen cikk (2) bekezdésének a) pontjában szereplő, azon székhely kapcsolóelvét, „ahol a munkavállalót alkalmazták”, akkor kell alkalmazni, ha az eljáró bíróság nem tudja megállapítani a rendszerinti munkavégzés helye szerinti országot.
- 44 A fentiekből az következik, hogy a Római Egyezmény 6. cikke (2) bekezdésének a) pontjában szereplő kapcsolóelv az alapjogvitában szereplőhöz hasonló, azon esetben is alkalmazandó, amikor a munkavállaló egynél több szerződő államban végzi tevékenységeit, amennyiben az eljáró bíróság meg tudja határozni azt az államot, amellyel a munkavégzés jelentős fokú kapcsolatot mutat.
- 45 A jelen ítélet 39. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlat értelmében, amely a Római Egyezmény 6. cikke (2) bekezdésének értelmezése során is relevanciával bír, ha a munkavégzésre egynél több tagállamban kerül sor, a rendszerinti munkavégzés helye szerinti ország kapcsolóelvét szélesen kell értelmezni, és úgy kell érteni, hogy az arra a helyre utal, ahol vagy ahonnan a munkavállaló ténylegesen végzi a szakmai tevékenységeit, és tevékenységi központ hiányában azon hely, ahol a tevékenységeinek nagyobb részét végzi.

- 46 Ez az értelmezés egyébiránt összeegyeztethető az egyéni munkaszerződésekre vonatkozó kollíziós szabályokkal kapcsolatos, az 593/2008 rendelettel bevezetett új rendelkezés szövegével is, amely időbeli hatálya folytán nem alkalmazható a jelen ügyben. E rendelet 8. cikke szerint ugyanis, ha az egyéni munkaszerződésre alkalmazandó jogot a felek nem választották meg, a szerződésre azon ország joga az irányadó, ahol vagy – ennek hiányában – ahonnan a munkavállaló a szerződés teljesítéseként rendszerint a munkáját végzi. Ez a jog marad alkalmazandó akkor is, ha a munkavállaló ideiglenesen egy másik államban végzi munkáját. Amint e rendelet (23) preambulumbekkezdése továbbá arra rámutat, e rendelkezés értelmezését a *favor laboratoris* elveinek kell ösztönöznie, mivel a gyengébb szerződő feleknek kedvezőbb kollíziós szabályokkal kell védelmet biztosítani.
- 47 A fentiekből kitűnik, hogy a kérdést előterjesztő bíróságnak szélesen kell értelmeznie a Római Egyezmény 6. cikke (2) bekezdésének a) pontjában szereplő kapcsolóelvet annak megállapításakor, hogy az alapügy felperese valamely szerződő államban végzi-e rendszerint a munkáját, valamint annak meghatározásakor, hogy ezek közül melyikben.
- 48 Ennek érdekében az alapügyben szereplőhöz hasonló, a nemzetközi fuvarozási ágazatban végzett munka jellegére tekintettel a kérdést előterjesztő bíróságnak – ahogyan a főtanácsnok indítványának 93–96. pontjában javasolja – a munkavállaló tevékenységét jellemző valamennyi körülmény összességét figyelembe kell vennie.
- 49 Meg kell többek között állapítania, hogy melyik államban található az a hely, ahonnan a munkavállaló a fuvarozási feladatait végzi, a feladataival kapcsolatos utasításokat kapja, és a munkáját szervezi, valamint azt a helyet is meg kell határoznia, ahol a munkaeszközök találhatóak. Azt is meg kell vizsgálnia, hogy melyek azok a helyek, ahová főként fuvaroz, melyek az árukirakodási helyek, valamint melyik az a hely, ahová a munkavállaló feladatai elvégzését követően visszatér.

- 50 E körülmények között a feltett kérdésre azt a választ kell adni, hogy a Római Egyezmény 6. cikke (2) bekezdésének a) pontját úgy kell értelmezni, hogy abban az esetben, ha a munkavállaló egynél több szerződő államban végzi tevékenységét, akkor azon ország, ahol e rendelkezés értelmében a munkavállaló a szerződés teljesítéseként rendszerint a munkáját végzi, az, ahol vagy ahonnan az említett tevékenységet jellemző körülmények összességére tekintettel a munkavállaló a munkáltatója felé fennálló kötelezettségeinek lényegét teljesíti.

A költségekről

- 51 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján, a Bíróság (nagytanács) a következőképpen határozott:

A szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló, 1980. június 19-én Rómában aláírásra megnyitott egyezmény 6. cikke (2) bekezdésének a) pontját úgy kell értelmezni, hogy abban az esetben, ha a munkavállaló egynél több szerződő államban végzi tevékenységét, akkor azon ország, ahol e rendelkezés értelmében a munkavállaló a szerződés teljesítéseként rendszerint a munkáját végzi, az, ahol vagy ahonnan az említett tevékenységet jellemző körülmények összességére tekintettel a munkavállaló a munkáltatója felé fennálló kötelezettségeinek lényegét teljesíti.

Aláírások